

Türkiye’deki Tam Akreditasyon Belgesine Sahip Üniversitelerin Toplumsal Katkı Çalışmalarından Örnekler: Nitel Bir Araştırma

Nida Bayhan¹

Özet

Toplumsal yararına gerçekleştirilebilecek her türlü faaliyet ve hizmeti içeren kapsamlı bir kavram olan Toplumsal Katkı, yükseköğretim kurumlarının ürettiği bilginin toplumsal faydaya dönüştürülmesi bakımından son derece kıymetlidir. Ancak, üretilen bilimsel bilgilerin toplumsal sorunlara çözüm sunabilecek şekilde geliştirilmesi ve bu süreçlerin toplumla iş birliği içinde yürütülmesi bir gerekliliktir. Günümüzde evrensel düzeydeki değişim ve gelişmeler, toplumların beklenti ve gereksinimlerini de dönüştürmüş; bu durum, üniversitelerin kuruluş amaçlarını yeniden değerlendirmeyi zorunlu hale getirmiştir. Üniversiteler, değişen yaşam koşullarını ve toplumların yeni ihtiyaçlarını dikkate alarak topluma yönelik katkı sağlayacak hizmetleri uygulamaya koymalı ve bu doğrultuda sürdürülebilir çözümler üretmelidir. Belirtilen kapsamda nitel araştırma yöntemine uygun olarak Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından 2020-2023 başvuru yılları arasında Kurumsal Akreditasyon Programı’na (KAP) alınan ve akreditasyon kararı olarak tam akreditasyon (beş yıl) verilen 23 üniversitenin Kurum İç Değerlendirme Raporlarının “Toplumsal Katkı” ana ölçütündeki açıklamalar ve kanıtlar incelenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi metoduna uygun olarak sınıflandırılarak, Yükseköğretim Kalite Kurulu Alt Ölçüt Rehberindeki Toplumsal Katkı Stratejisi alt konularına göre ifade edilmiştir. Çalışma sonucunda araştırma kapsamındaki üniversitelerde toplumsal katkı faaliyetlerine yönelik sosyal sorumluluk projelerinin, bilgi ve teknoloji transferine yönelik faaliyetlerin, yaşam boyu öğrenmeye dayalı eğitim, seminer, atölye, konferans gibi etkinliklerin, girişimcilik, patent, fikri mülkiyet konularında çeşitli çalışmaların yapıldığı gözlenmiştir. Araştırma sonucunda incelenen 23 üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerinden öne çıkan çalışmalar sunulurken üniversitelere, sivil toplum kuruluşlarına ve ilgililere örnek olması amaçlanmıştır.

1 Doktora Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, snidaaksoy@gmail.com, 0000-0001-5432-632X

1. Giriş

Üniversiteler, tarihsel süreçte toplumların değişen gereksinimlerine uyum sağlayarak evrimleşen kurumlardır. Kuruluşlarından itibaren bilginin korunması, aktarılması ve üretilmesi gibi temel işlevler üstlenen bu kurumlar, günümüzde toplumsal gelişime katkı sunan yapılar hâline gelmiştir. Özellikle 21. yüzyılda bilgi üretim süreçlerinin disiplinler arası ve uygulamalı bir yönelime evrilmesi, üniversitelerin toplumsal rolüne dair farkındalığı artırmış ve bu kurumların sadece akademik bilgi üretmekle sınırlı kalmayarak toplumsal sorunlara çözüm üretme sorumluluğunu da üstlenmelerini gerektirmiştir.

Yükseköğretim kurumları, tarih boyunca bilgi üretimi, korunması ve yayılması açısından kritik bir rol üstlenmiştir. Bologna Üniversitesi'nin kurulmasından neredeyse bin yıl öncesine uzanan bu süreçte, üniversite kavramı, bilgiyi elinde bulunduran bireylerin öğrencilere bilgi aktardığı bir mekân olarak şekillenmiştir. Günümüzde ise yükseköğretim kurumlarının, bireylerin sosyal ve ekonomik hareketliliğinde belirleyici bir etken olduğu, uzun vadede ise toplumların gelişiminde merkezi bir rol oynadığı kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra, hızla değişen ve giderek karmaşılaşan bir dünyada yükseköğretim sektörü, birçok yeni ve beklenmeyen fırsat ile aynı ölçüde zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır (Marmolejo ve Puukka, 2006, s.4).

Günümüzde yükseköğretim kurumları, sosyal sorumluluk çerçevesinde çeşitli ulusal ve uluslararası standartlara tabi tutulmaktadır. Örneğin, Horizon Europe gibi fonlama mekanizmaları, EQUIS (Avrupa Kalite İyileştirme Sistemi) gibi akreditasyon süreçleri ve THE Impact Rankings gibi sıralama sistemleri, üniversitelerin sosyal etkisini artıran unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, The Talloires Network of Engaged Universities gibi küresel ağlar da üniversitelerin topluma hizmet eden kurumlar olarak yeniden yapılandırılmasını teşvik etmektedir (Godonoga ve Sporn, 2022, s.446).

Değişen dünya düzeninde küreselleşmenin hızla yol aldığını, bilgi ve iletişim teknolojilerinde pek çok gelişmelerin yaşandığını, kaynak kullanımının ve yönetiminin nedenli önemli hale geldiğini ve toplumsal eşitliğin çokça dile getirildiğini görmek mümkündür. Global dünyada ekonomik eşitsizlik ve gelir dağılımındaki adaletsizlikler, işgücü piyasasında yaşanan dengesizlikler, iklim değişikliği ve çevresel sorunlar, ekonomik krizlerin yayılma riski, küresel sağlık problemleri, siyasi ve jeopolitik gerilimler ve siber güvenlik tehditleri gibi unsurlar hem devletlere ve liderlere hem de ülkelerin önde gelen kuruluşlarına bazı misyonlar yüklemiştir. Örneğin;

New York'ta 25 Eylül 2015 tarihinde düzenlenen Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde bir araya gelen dünya liderleri, 2030 yılına kadar yoksulluğun tüm boyutlarıyla ortadan kaldırılması ve küresel refahın sağlanması amacıyla “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”nı (SKA) kabul etmiştir. Bu kapsamda belirlenen 17 amaç ve 169 hedef, yoksulluğun sona erdirilmesi, çevrenin korunmasından iklim değişikliği ile mücadele, refahın adil dağılımı ve küresel barışın tesis edilmesine kadar çeşitli alanlarda uluslararası iş birliği ve eylemi teşvik etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma sürecinin başarısı, farklı sektörler ve kurumlar arasında etkin bir iş birliği gerektirmekte olup, yükseköğretim kurumları bu süreçte kritik aktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır (UNDP, 2025). Bu doğrultuda, üniversiteler yalnızca akademik ve bilimsel üretim süreçleriyle değil, aynı zamanda sosyal adalet, toplumsal kalkınma ve dezavantajlı grupların desteklenmesi gibi alanlarda da önemli bir rol oynamaktadır. Üniversiteler, araştırmalarının toplumsal etkisini güçlendirerek, farklı paydaşları yönetim süreçlerine dahil ederek ve kapsayıcı politikalar geliştirerek sosyal dönüşümün temel aktörlerinden biri hâline gelmektedir. Bu bağlamda, sosyal sorumluluk artık üniversiteler için yalnızca etik bir gereklilik değil, aynı zamanda kurumsal stratejilerinin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir.

Üniversiteler, bilgi üretimi ve yayılımı yoluyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkıda bulunmanın yanı sıra, eğitim ve araştırma faaliyetleri aracılığıyla toplumu bu hedefler doğrultusunda bilinçlendirmesorumluluğunu da taşımaktadır. Ayrıca, geniş öğrenci ve akademik kadrolarıyla küçük bir şehir niteliği taşıyan üniversitelerin, kendi faaliyetleri sırasında ortaya çıkan çevresel, sosyal ve ekonomik etkileri en aza indirmeye yönelik politikalar geliştirmesi büyük önem taşımaktadır (Güngör vd., s.85). Kampüslerinin ekolojik ayak izini azaltma çalışmaları gibi sürdürülebilir bir yaşam alanı sunmaları, paydaşlarını sürdürülebilirlik konusunda bilinçlendirmeleri ve toplum için örnek teşkil eden uygulamaları hayata geçirmeleri, üniversitelerin sürdürülebilir kalkınmadaki rolünü daha da güçlendirmektedir.

Saylan, üniversite ve toplumun birbirinden ayrılamayacağını, birlikte var olduklarını belirterek, birinin yokluğunun diğerinin ilerlemesini önleyeceğini ve her ikisinin de eksik kalacağını ifade etmiştir. Üniversitelerin önce yerel iş birlikler oluşturmaları daha sonra bölgesel ve küresel çapta gelişmelerini sürdürmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Bunun nedeni olarak da üniversitelerin toplumlarını ve dünyayı ileriye götürmek için oluşturulmuş kurumlar olduğunu belirtmiştir (Saylan, 1990; Akt., Örs, 2003, s.3). Üskül'e göre; üniversiteler toplumla bütünleşirken, çevreye uyum sağlayarak değil çevresini geliştirerek ve değiştirerek bunu gerçekleştirebilir (Üskül, 1990; Akt., Örs, 2003, s.3). Kente gelen üniversite öğrencileri ve öğretim

elemanları, kentin sosyoekonomik, siyasal ve kültürel yapısında önemli değişim dinamiklerini beraberinde getirmektedir. Özellikle büyük şehirler dışında yer alan taşra üniversiteleri, bulundukları bölgede yeni bir iş piyasası oluşturmaktadır. Kente yeni katılan öğrenciler, akademisyenler ve diğer çalışanların yarattığı talep doğrultusunda, yeni iş alanları ortaya çıkmakta; bu talepler, piyasadaki ürünlerin hem nicelik hem de nitelik bakımından çeşitlenmesine yol açmakta ve kentsel hizmet alanlarının genişlemesine katkı sağlamaktadır (Kahraman ve Öktem, 2002, s.88). Yükseköğretim kurumlarının artan çeşitliliği, rollerinin ve sorumluluklarının her geçen gün genişlemesiyle somut bir biçimde görünür hale gelmektedir. Günümüzde bu kurumların yalnızca kaliteli eğitim sağlamaları ve nitelikli, anlamlı araştırmalara imza atmaları yeterli görülmemektedir; aynı zamanda bölgesel kalkınmanın itici güçlerinden biri olarak daha merkezi bir rol üstlenmeleri beklenmektedir.

1.1. Üniversitelerde Toplumsal Katkı Yaklaşımı ve Değerlendirilmesi

Üniversiteler eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yanında topluma fayda sağlayan yaklaşım ve uygulamalarıyla da incelenmektedir. Bu nedenle hemen hemen tüm üniversiteler etkinlikler düzenlese de toplumsal katkının kavramsal çerçevesi, içeriği ve kapsamı gerek ulusal gerekse uluslararası alan yazında tam olarak netlik kazanmamıştır. Bununla birlikte üniversiteler yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte toplumla bütünleşerek fayda sağlayan ve değer katan yaklaşımlarla çeşitli uygulamalar hayata geçirmelidir. Toplumsal katkı ise toplum odaklı yaklaşım ve uygulamaların doğal bir neticesidir (Büyükgebiz, 2025). Üniversiteler bu süreçleri gerçekleştirirken bazı kalite kriterlerini de karşılamakla yükümlüdür. Türkiye'de iç ve dış kalite standartlarının belirlenmesi ve bu doğrultuda çalışmalar yürütülmesi görevini Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) üstlenmiştir.

Yükseköğretim Kalite Kurulu, üniversiteleri toplumsal katkı açısından değerlendirmesi; politika ve stratejilerin incelenmesi (toplumsal katkıya dair politikanın ve stratejik planda bu ölçüte dair amaç ve hedeflerin bulunup bulunmadığı, toplumsal katkı süreçlerinin kurumsal yönetim anlayışına nasıl entegre edildiği vb.), toplumsal katkı faaliyetlerinin incelenmesi (bilgi, teknolojinin transferi, yetkinliklerin aktarımı, sosyal sorumluluk projeleri, sivil toplum örgütleri, yerel birliklerle iş birlikleri, yaşam boyu öğrenme faaliyetleri vb.), iş birlikleri ve paydaş katılımının incelenmesi (kamu-özel sektör iş birlikleri, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde yürütülen topluma katkı sağlayan projeler vb.), sürdürülebilirlik ve etki analizinin incelenmesi

(toplumsal katkı faaliyetlerinin etkisi ölçülüyor mu, mevcut projelerin çıktıları ve topluma sağladığı faydalar izleniyor mu vb.) ve iyileştirme süreçlerinin izlenmesi (toplumsal katkı faaliyetlerinin düzenli raporlanması, geri bildirim mekanizmalarının varlığı vb.) şeklindedir.

Üniversiteler toplumsal katkı faaliyetlerini bir politika çerçevesinde netleştirmeli, stratejik planlarında amaç ve hedefleri mutlaka yer almalıdır. Sahip olduğu bilimsel bilgiyi, teknolojiyi ve yetkinliklerini topluma hizmet yoluyla nasıl aktaracağını detaylı bir şekilde planlayarak öncelikli alanlar belirlemelidir. Akabinde kullanacağı mekanizmaları, araçları ve yöntemleri ulusal, bölgesel ya da yerel ihtiyaçları göz önünde bulundurarak tercih etmelidir (Büyükgebiz, 2025). Toplumsal katkı süreçlerinin etkinliğini ölçebilmek, paydaş katılımını ve sürdürülebilirliği de sağlamak önem arz etmektedir.

1.2. Kurumsal Akreditasyona Dahil Edilen Yükseköğretim Kurumlarının Toplumsal Katkı Ölçütlerine Kısa Bir Bakış

Yükseköğretim Değerlendirme ve Kalite Güvencesi Durum Raporu, yükseköğretim kurumlarının kalite güvencesine ilişkin yürütülen dış değerlendirme, izleme, kurumsal akreditasyon ve ara değerlendirme faaliyetlerini içermektedir. 2023 yılına ait rapor incelendiğinde 2023 yılında Kurumsal Akreditasyona dahil edilen kurumların toplumsal katkı süreçlerine yönelik bazı tespitler aşağıdaki gibidir:

- Yükseköğretim kurumlarının Kurumsal İç Değerlendirme Raporunda (KİDR) kendilerini değerlendirdikleri Toplumsal Katkı ana ölçütü puanı 74,10 iken değerlendirme sonucunda geri bildirim puanı 60'tır. İki puan arasındaki fark %19,02 ile ana ölçütler içerisinde en yüksek farka sahip olmuştur. Bu farkın nedeni olarak; kurumların KİDR'lere yetersiz kanıt sunma, kanıt ile ölçüt arasındaki uyumsuzluk, yüksek olgunluk puanlarını karşılayacak yeterli açıklamaların olmaması, PUKÖ çevriminin kapatılması hususunda süreklilik olmaması gibi sebeplere yer verilmiştir.
- Toplumsal Katkı ana ölçütü diğer ölçütlere göre en az olgunlaşmış alan olarak değerlendirilmiştir. Kurumların %70'inde izleme ve iyileştirme süreçlerinde eksikliklerin olduğu, %19 oranında ise planlama aşamasında olduğu belirtilmiştir. bu durum da toplumsal katkı süreçlerinde önemli oranda iyileştirme ve yapılanmaya ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.
- Toplumsal katkı süreçlerinin yönetiminde ise kurumların %76'sında uygulama aşamasında oldukları sadece %5 oranında izleme ve

iyileştirme süreçleri tamamlanmış durumdadır. %17'si planlama aşamasındayken %2'sinde ise henüz herhangi bir çalışma bulunmadığı belirtilmiştir. bu durumda toplumsal katkı faaliyetlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı konusunda izleme ve iyileştirme süreçlerinin gelişmeye açık olduğunu göstermektedir.

- Toplumsal katkı faaliyetlerinin sürdürülebilir olması için uygun nitelikte alt yapı ve mali kaynaklara sahip olması, bu kaynakları da etkin bir şekilde kullanması gerekmektedir. Bu alt ölçütü sağlamada kurumların %76'sı uygulama aşamasında kalmış, %24'ü ise planlama aşamasındadır. Bu veriler de bize kaynakların izlenmesi ve iyileştirilmesi için daha fazla çalışılması gerektiğini göstermektedir.
- Yürütülen faaliyetlerin sistematik olarak izlenmesi ve sürekli iyileştirilmesi konusunda da kurumların %57'si uygulama aşamasındayken, %14'ü bu süreçleri tamamlamıştır. Kurumların %24'ü planlama aşamasında, %5'i ise henüz bir çalışma yapmamıştır. Bu noktadaki önemli eksikliklerin giderilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

2. Yöntem

Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından tam akreditasyon (beş yıl) belgesi verilen üniversitelerin toplumsal katkı faaliyetleri kapsamındaki uygulamalarından örneklerin ortaya konulması amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma nitel araştırma yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemleri geniş çaplı ve çok yönlü çalışma konularında araştırma problemlerinin başarılı şekilde ele alınmasına, özgün verilerin anlamlandırılmasına olanak tanımaktadır. Araştırmada verilerin elde edilmesi için yazılı dokümanları sistematik şekilde inceleyen çalışmalarda nitel ve nicel olarak kullanımı mümkün olan içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. İçerik analizi, yazılı veya görsel materyallerin bir sistematığe dayalı olarak analiz edilmesidir (Aziz, 2015; Akt., Alanka, 2024, s.70). Çeşitli kaynaklardan (örneğin kitaplar, forum yazıları, e-postalar veya internet siteleri) elde edilen verilerin araştırma sorusuna uygun şekilde sınıflandırılması ve bu verilerden temalar ile kavramsal kategorilerin türetilmesi sürecini ifade eder. Araştırma kapsamında 2020-2023 başvuru yılları arasında Kurumsal Akreditasyon Programı'na (KAP) alınan ve akreditasyon kararı olarak tam akreditasyon (beş yıl) verilen 23 üniversite seçilmiştir (YÖKAK Kurumsal Akreditasyon Karar ve Raporları). Bu üniversitelerin 2023 yılına ait Kurum İç Değerlendirme Raporları'ndaki (KİDR) "Toplumsal Katkı" ölçütü için sunduğu kanıtlar incelenmiştir. Elde edilen veriler tasnif edilip düzenlendikten sonra

içeriklerden oluşturulan örnek uygulamalar bu çalışmada belirtilerek hem literatüre hem de toplumsal katkı faaliyeti içerisinde bulunan kurum/kuruluş ve kişilere katkı sağlaması amaçlanmıştır. Örnek uygulamalar belirtilirken Yükseköğretim Kalite Kurulu Alt Ölçütler Rehberi'nde (2020) bulunan Toplumsal Katkı Stratejisi alt konularına odaklanılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. YÖKAK Alt Ölçütler Rehberi Toplumsal Katkı Stratejisi Alt Konuları

Toplumsal Katkı Stratejisi Alt Konuları
Toplumsal Katkı Politikası/Toplumsal Katkı Yönergesi
Sosyal sorumluluk faaliyetleri
Bilgi ve teknoloji transferleri
Girişimcilik faaliyetleri
Fikri mülkiyet, patent, lisans çalışmaları
Fiziki alanların yönetimi
Yaşam boyu öğrenme faaliyetleri

3. Bulgular

Örnekleme olarak seçilen tam akreditasyon belgesine sahip 23 üniversitenin bulunduğu üniversitenin adı (anonim olarak) türü, bölge ve akredite lisans program sayısı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. YÖKAK Tarafından Tam Akreditasyon Kararı Verilen Üniversitelere Ait Bazı Bilgiler

Üniversite Adı	Tür	Bölge	Akredite Lisans Program Sayısı
A	Devlet	Ege	9
B	Devlet	Akdeniz	15
C	Vakıf	İç Anadolu	24
Ç	Vakıf	İç Anadolu	36
D	Devlet	Akdeniz	5
E	Devlet	Ege	53
F	Devlet	İç Anadolu	40
G	Devlet	İç Anadolu	29
Ğ	Devlet	İç Anadolu	43
H	Vakıf	İç Anadolu	5
I	Vakıf	Marmara	34
İ	Vakıf	Marmara	30
J	Devlet	Marmara	26
K	Devlet	Marmara	91
L	Devlet	Karadeniz	20
M	Devlet	İç Anadolu	1

N	Vakıf	Marmara	2
O	Devlet	İç Anadolu	15
Ö	Vakıf	Marmara	17
P	Vakıf	Marmara	6
R	Devlet	Marmara	53
S	Vakıf	İç Anadolu	6
Ş	Devlet	Marmara	42

Tablo 2’ye göre; tam akreditasyon belgesine sahip üniversiteler en çok Marmara ve İç Anadolu Bölgelerindedir. Bu bölgeleri Ege, Akdeniz ve Karadeniz bölgesi izlemektedir. Beş yıl süreyle akredite olan devlet üniversiteleri 14 adet, vakıf üniversiteleri ise 9 adettir. Akredite lisans program sayısına en çok sahip olan *K üniversitesi*, en az ise *M üniversitesidir*.

3.1. Tam Akredite Olan Üniversitelerin Toplumsal Katkı Süreçlerine Yönelik Faaliyetleri

Araştırma kapsamındaki tam akreditasyon belgesine sahip Üniversitelerin toplumsal katkı faaliyetleri incelendiğinde süreçlerin sistematik ve etkili bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. Bu üniversiteler, topluma olan sorumluluklarını yerine getirmek amacıyla farklı alanlarda önemli çalışmalar yürütmektedirler. Bu faaliyetler üniversiteler tarafından stratejik planlarının bir parçası olarak görülmekte ve bu alanda sürekli iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır. Bu sayede de bulundukları bölge başta olmak üzere ülkenin ve tüm toplumun gelişimine ve refah seviyesinin yükseltilmesine katkı sağlamaktadırlar.

Paydaş katılımı toplumsal katkı süreçlerinin önemli bir unsurudur. Akademik ve idari personel, öğrenciler ve diğer paydaşlarla iş birliği yaparak bu faaliyetler daha etkili hale gelmektedir. Akademik personeller, kamu, özel sektör ve STK’lara yönelik araştırma faaliyetlerini ve danışmanlık hizmetlerini sunarken, çeşitli eğitim programlarıyla da sertifikaya dayalı eğitimler vermektedir. Aynı zamanda toplumu esas alan sosyal sorumluluk projelerine de liderlik edebilirler. Bunların yanında halkın katılımına açık seminerler, atölyeler, çalıştaylar, kongreler düzenleyerek bilimsel bilgiyi yaygınlaştırırlar. Toplumsal katkı faaliyetlerinin sürekliliğini teşvik elzemdir ve bu konuda kurumlar çeşitli önlemler alırlar. Örneğin; *L Üniversitesinin* Atama ve Yükseltilme Yönergesine sosyal sorumluluk projelerinde yürütücü ya da uygulayıcı olma kriteri eklenmiştir. Bu tür projelerde görev alan kurumun öğretim elemanlarının puan alarak teşvik edilmesi hedeflenmiştir. Diğer bir önemli paydaş olan öğrencilerin de sosyal sorumluluk projeleri, gönüllülüğe dayalı çalışmaları, teknoloji transfer ofisleriyle yenilikçi projeler

geliştirmeleri ve eğitim programındaki dersler aracılığı ile doğrudan topluma katkı sağlayan projeler yürütürler. Örneğin; *A Üniversitesi*'nde öğrenciler kendi alanlarına yönelik (anaokulundaki öğrencilerle etkinlikler, yaşlılarla bilişsel yeteneği geliştirici etkinlikler ve fiziksel aktiviteler, STK'da gönüllü olarak görev alma vb.) final projesi tasarlamaktadır. Böylece öğrenciler bu faaliyetleri kısa zamanda değil uzun bir zaman diliminde (10 haftalık) etkin bir şekilde yürütebilmektedirler. Dış paydaşların katılımı da bu faaliyetleri güçlendirici niteliktedir. Sanayi ve özel sektör, yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları (STK) üniversite-toplum etkileşimini güçlendirmekte ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktadır.

3.1.1. Toplumsal Katkı Politikası/Toplumsal Katkı Yönergesi vb. Mevzuatlar

Tam akreditasyon alan üniversiteler incelendiğinde tamamında bir toplumsal katkı politikası ya da toplumsal katkı yönergesinin olduğu görülmektedir. Bu durum toplumsal katkı faaliyetlerinin yürütülmesinde, izlenmesinde ve iyileştirilmesinde daha sistematik bir model oluşturmaktadır. Böylece bu süreçlerin yönetim ve organizasyon yapısı kurumun misyon ve vizyon politikasıyla, stratejik planındaki amaç ve hedefleriyle paralellik göstermektedir. Bu politika ya da yönergeler amaç ve kapsam bakımından; toplumsal katkıya ilişkin temel yaklaşımın tanımlanmasını, paydaşlarla etkileşimi, akademik ve idari birimlerin toplumsal katkı süreçlerindeki rollerini içerirken stratejik hedefler yönünden; sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamayı hem bölgesel hem de ulusal düzeyde sosyal sorumluluk projeleri geliştirmeyi, yerel ve küresel sorunlara çözüm üretmeyi ve toplumsal katkıya yönelik farkındalık çalışmalarını benimsemiştir. Aynı zamanda toplumsal katkı faaliyetlerinin uygulama esasları belirlenirken eğitim ve araştırma geliştirme faaliyetlerine ve sosyal sorumluluk projelerine vurgu yapılmıştır.

Araştırma kapsamındaki *B Üniversitesinin* hem toplumsal katkı politikası hem de toplumsal duyarlılık ve katkı projeleri yönergesi bulunmaktadır. Bu üniversitede toplumsal katkı faaliyetleri, toplumsal katkı yıllık çevirim takvimi ile yürütülmekte ve proje döngüsü yönetimi de *Mantıksal Çerçeve Yaklaşımı*'na dayanmaktadır. Böylece ilgili uluslararası kuruluşlarının hibe desteklerinde, projelerin hazırlanması ve uygulanmasında bu yaklaşım kuruma avantaj sağlamaktadır. Tüm bu özellikleriyle özgün bir modele dönüşen kurumun bu yaklaşımı iki kongrede de bildiri olarak sunulmuştur.

Araştırmaya konu olan *G Üniversitesi'nde* oluşturulan Sosyal İşler ve Toplumsal Katkı Koordinatörlüğü tarafından belli periyotlarla iç ve dış paydaşları bilgilendirmek amacıyla Toplumsal Katkı E-Bülteni

yayınlanmaktadır. Ayrıca kurumun Toplumsal Katkı El Kitabı basılı ve dijital ortamda ilgili paydaşlarla paylaşılmıştır.

3.1.2. Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri

Üniversitelerin temel misyonları eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme ile toplumsal katkı faaliyetleridir. Özellikle toplumun refahını artırmaya yönelik gönüllü girişimler sosyal sorumluluk faaliyetleri olarak değerlendirilir. Bu kapsamda ele alınan başlıca konular; ücretsiz hizmetler, sosyal ve kültürel yaşama katkı, üniversitenin şehir hayatına katkısı ve bilimin topluma tanıtılması ve sevdirmesidir. Bunlara ek olarak; dezavantajlı gruplara destek projeleri, çevre ve sürdürülebilirlik sorunlarına çözüm arayışı, halk sağlığı ve toplum refahı, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri ile afet ve acil durum müdahale faaliyetleri konuları da sosyal sorumluluk kapsamında yer almaktadır. Bu bağlamda araştırma kapsamındaki üniversitelerin sosyal sorumluluk faaliyetlerine aşağıda yer verilmiştir.

A Üniversitesi:

- Bu kurum lisansüstü tezlerin de toplumsal katkıya yönelik olduğunu varsayarak yüksek lisans ve doktora tez konularının bulunduğu il özelindeki konulara yönelik olması için teşvik edici bir rol üstlenmiştir. Toplam lisansüstü tezlerinin içerisinde toplumsal katkı kapsamındaki lisansüstü tezlerinin oranı %7'dir.
- Eğitim fakültesinin yabancı diller bölümünün öğrencileri ve akademik personeli bir ortaokulun öğrencileriyle çevrimiçi etkileşimli İngilizce konuşma dersleri gerçekleştirmiştir.
- Kuruma bağlı bir Meslek Yüksekokulu huzur evi, sokak köpekleri rehabilitasyon merkezi, özel eğitim kurum ziyareti gibi faaliyetler gerçekleştirerek üniversite-toplum kucaklaşmasına katkıda bulunmuştur.
- Kuruma bağlı başka bir Meslek Yüksekokulu lösemili çocuklar haftası kapsamında sevgi, iyilik ve umut temasıyla bir hafta boyunca turuncu giyinerek ya da üstlerinde turuncu rengi taşıyarak lösemili konusuna dikkat çekmiştir.

C Üniversitesi:

- Sosyo-ekonomik durumu dezavantajlı olan öğrencilere nitelikli eğitimde fırsat eşitliği sağlamak amacıyla kuruma özgü burs programı mevcuttur.

- Üniversitenin kampüsünde yüzlerce metrekairelik seralarda 70 bine yakın farklı türde mevsimlik çiçek üretilerek kampüsteki çiçeklik alanlara dikilmiştir. Aynı zamanda kampüs içindeki endemik bir bitki türünün çoğaltılması ve talep eden kurumlara tohumlarının gönderilmesi çalışmaları yapılmaktadır. Verimli kaynak yönetimi adına kampüsteki yeşil alanların bakımı sonrasında ortaya çıkan budama atıkları gibi organik atıklar kompost edilerek yine kampüsün bitki örtüsünde kullanılmaktadır.
- Kurum 2023 yılı itibariyle gerçekleştirdiği etkinliklere katılan konuklarına plaket vermek yerine TEMA ile yapılan iş birliği çerçevesinde fidan bağıışı yapmaktadır.

D Üniversitesi:

- Üniversitenin bulunduğu ilde sosyo-ekonomik parametreler gözetilerek seçilen kadınlara futbol topu dikilmesiyle ilgili eğitim verilmiştir. Eğitim sonunda kadınlar top dikim ustası yeterliği kazanmışlardır. İlgili atölyelerde kadınlar tarafından haftalık 1500'ün üzerinde top üretilmiştir.

G Üniversitesi:

- Kurum, öğrencilerinin öğrenim süreleri boyunca katıldıkları toplumsal hizmet faaliyetlerinin ve kariyer gelişimlerine yönelik etkinliklerin tanınması ve kayıt altına alınması amacıyla Sosyal Transkript Uygulamasını hayata geçirmiştir. Akademik transkriptten bağımsız olarak burada öğrencilerin sosyal, kültürel, sportif, sanatsal ve teknolojik alanlardaki faaliyetlere teşvik edilerek sürdürülebilirlik becerileri edinmiş ve entelektüel birikime sahip mezun olmaları amaçlanmıştır.
- Üniversitenin kütüphanesinde oluşturulan Tez ve Görme Engelliler Birimi, görme engelli kullanıcılarına yönelik bilgiye erişim hizmeti vermektedir. Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı sayesinde kütüphanede Braille alfabesi ile yazılmış basılı, sesli ve taranmış kitaplar bulunmaktadır. Ayrıca kütüphane hizmetlerinde fiili olarak yararlanamayan kullanıcılar için mobil kütüphane hizmeti sunulmuştur.

Ğ Üniversitesi:

- Arkeoloji Bölümü lise öğrencileriyle birlikte uygulamalı kazı alanlarına ziyaret gerçekleştirmiştir.

- Cumhuriyetin 100. yılına özel olarak öğrenciler ve öğretim elemanların önderliğinde hem kurumdan hem de çevresinden katılan yaklaşık 100 kişi ile fiziksel aktivite ve egzersiz farkındalığı için etkinlik gerçekleştirmiştir.

H Üniversitesi:

- Kurum halka açık bir şekilde kültür ve sanat faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Üniversiteye ait senfoni orkestrası; konserler ve piyano festivali ile uluslararası tiyatro günlerinde çeşitli oyunlar sergilemiştir. Aynı zamanda Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi tarafından sergiler gerçekleştirilmiştir.

I Üniversitesi:

- Üniversite, Türkiye'nin demografik dönüşümüne yanıt olarak yaşlı nüfusa yönelik eğitimler sunarak sağlıklı ve başarılı yaşlanmaya dikkat çekmek amacıyla Bilgelik Programı oluşturulmuştur. Bu programa katılan öğrenciler çeşitli alanlardan dersler almakta ve atölye çalışmaları yaparak yeteneklerini keşfetme olanağı bulmaktadır. Program tersine mentorluk sürecini benimsemiştir.
- Kurum, ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrencilere yönelik bilimsel alanlarda güvenilir ve güncel bilgiyi sunmayı amaçlayan Çocuk Üniversitesi projesini gerçekleştirmiştir. Program, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun atölye çalışmaları yaptırarak meslek tercihlerinde bilinçli tercihler yapmayı hedeflemiştir.

İ Üniversitesi:

- Üniversiteye bağlı Meslek Yüksekokulu bünyesinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda koruma ve bakım altında olan çocuklar ile Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında annesiyle kalan 3-6 yaş arası çocukların topluma uyum süreçlerine katkıda bulunmak amacıyla Bilim ve Çocuk Şenliği düzenlenmiştir. Bu etkinlik için günü birlik anaokulu kurulmuş ve toplamda 15 atölye çalışması gerçekleştirilmiştir.
- Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümü farklı öğrenci kulüpleriyle iş birliği yaparak kampüs içerisinde bulunan ağaçlardan toplanan meyveleri reçel haline getirmiş, gelirini başka bir ildeki köy okuluna bağışlamıştır.

J Üniversitesi:

- Üniversite, Türk Müziği Kültür Mirasını dijitalleştirmek için proje geliştirmiş, Türk Müziği eserleri görme engelli kullanıcılar için Braille notası hazırlanarak erişime açılmıştır. Bu proje YÖK Toplumsal Sorumluluk Ödülü'ne layık görülmüştür.

N Üniversitesi:

- Kurum 2011 yılından itibaren Türkiye'deki dezavantajlı bölgelerde yaşayan kısıtlı eğitim olanağına sahip olarak üniversite yerleştirme sınavlarında en üst yüzdelik dilim içerisinde yer alan ancak *N Üniversitesinde* burslu eğitim görme hakkı elde edemeyen adaylara yönelik Anadolu Bursiyerleri Programını yürütmektedir. Bu program 350'ye yakın kuruluşun desteğini almış, ödüllü ve örnek gösterilebilir bir uygulama olarak belirtilmiştir.
- Üniversitede 2012 yılından itibaren faaliyet gösteren Yaz Araştırma Programı kurumun öğretim üyeleri tarafından gönüllülük esasına dayanmakta, lise ve lisans/lisansüstü öğrencilerine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Programa katılan öğrenciler herhangi bir ücret ödemediği son teknolojik ekipmanlarla donatılmış laboratuvarlarda çalışarak analitik ve yaratıcı düşünebilme ile nitelikli araştırma yapabilme yeteneklerini geliştirmektedirler. Aynı zamanda lise öğrencileri de bu programda üniversite yaşamına dair gözlem yapma, okumak istediği lisans programı hakkında bilgi edinme ve araştırma tekniklerini öğrenme gibi birçok kazanım elde etmektedirler.
- Kurum bünyesinde faaliyet gösteren Engelli Çocuk ve Ailelerine Destek Merkezi, engelli çocuk ve ailelerine bakım ve danışmanlık hizmeti, psikolojik destek, öz bakımı kolaylaştırıcı eğitimler ve atölye çalışmaları sunmaktadır. Ayrıca zihinsel engelli bireylere ve ailelerine verilen hizmetler ücretsizdir. Zihinsel engelli bireylere ve bakım verenlerine yönelik hizmetleriyle aileyi bütüncül olarak ele alan Türkiye'deki ilk ve tek model proje olma unvanına sahiptir.

O Üniversitesi:

- Üniversitenin Toplum ve Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi okul gruplarına yönelik ücretsiz etkinlik paketleri sunmaktadır. Bu etkinliklere katılanlara gözlem yapmayı, merak ettiklerini araştırmayı teşvik ederek katılımcıların gelecekte karşılaşabileceği sorunlara yönelik çözüm geliştirebilen eğitilmiş birer bireyler olmayı hedeflemektedir. Etkinlik paketlerin konuları arasında solucanlardan gübre üretimi,

kültür varlıkları öğrenme, geçmişte yaşamış canlıları keşfetme ve kod bloklarıyla üç boyutlu model tasarlama yer almıştır.

Ö Üniversitesi:

- Kurumun bünyesinde bulunan Çift ve Aile Merkezi bireysel, çift ve aile danışmanlığı, oyun terapisi, grup danışmanlığı, psikolojik testler gibi faaliyetler psikoloji bölümü yüksek lisans öğrencileri tarafından yürütülmektedir.

Ş Üniversitesi:

- Üniversitenin Yabancı Diller Eğitimi bölümü öğrencileri gönüllü İngilizce öğretmenleri olarak anaokulu, lise, gençlik merkezi, kütüphane gibi kurumlarda katkı sağlamıştır.

Araştırma kapsamındaki Üniversitelerin Kahramanmaraş merkezli depremden etkilenen illerde hasar tespit çalışmaları, akademik araştırmalar, aşevi desteği, depremzedelere yönelik psikolojik destek, depremzede çocuklara oyuncak, kitap, kırtasiye ve eğlenceli etkinlikler gibi çok sayıda faaliyet gerçekleştirdikleri görülmüştür. Aynı zamanda söz konusu Üniversitelerin hepsinde toplumsal katkı faaliyetleri ya da sosyal sorumluluk girişimlerine yönelik çalışmaların artırılması ve farkındalık oluşturulması için eğitim ve öğretim süreçlerine seçmeli dersler veya bitirme projeleri dahil edilmiştir. Örneğin *Ş Üniversitesinin* Sosyal Seçmeli Ders olarak verilenlerin arasında; çevre ve ekoloji, insan hakları, kentsel ayrışma mekanları, tasarımda toplumsal çevre etkileri, engelsiz mimari gibi dersler mevcuttur.

3.1.3. Bilgi ve Teknoloji Transferleri

Bu kısımda üniversitelerin bilgi ve teknoloji transferine yönelik faaliyetleri ele alınmıştır. Özellikle endüstriye yapılan sözleşmeli araştırma, danışmanlık, hizmet sunma, proje üretme gibi konularla birlikte kamu kurumlarıyla yapılan protokoller de ele alınmıştır. Aynı zamanda politika geliştirmeye yönelik süreçler ve uzmanlıkların paylaşımı da bilgi ve teknoloji transferi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda araştırma kapsamındaki üniversitelerin bilgi ve teknoloji transferlerine yönelik faaliyetlere aşağıda yer verilmiştir.

A Üniversitesi:

- Bulunduğu ilin Cumhuriyet Başsavcılığı ile imzalanan bir protokol kapsamında kadın mahkumların çocukları için planlanan kreşin iç mekân tasarımı ilgili birimin öğretim elemanları tarafından yapılması kararlaştırılmış.

B Üniversitesi:

- Üniversite ile toplum arasında iletişim kaynağı olarak “Televizyon ve Radyo Atölyesi” çalışmalarıyla çeşitli programlar mevcuttur. Böylece sağlık, kültür ve sanat, edebiyat, turizm, ekonomi, eğitim, çevre ve teknoloji alanlarında yayın yapmaktadır. Ayrıca belgeseller ve kamu spotları hazırlanarak başta kadına yönelik şiddet olmak üzere kadın odakları çalışmalar yürütülmektedir.

C Üniversitesi:

- Üniversitenin Spor Faaliyetleri Müdürlüğü ile Türkiye Kürek Federasyonu iş birliği sayesinde 2023 yılında 24 kulüp ve 350 sporcunun katılımıyla Türkiye Kupaları ve Türkiye Şampiyonası gerçekleştirilmiştir.

Ç Üniversitesi:

- Toplumun bilgilendirilmesi ve eğitime katkıda bulunması için kuruma ait televizyon kanalı ve radyo programları devam etmektedir. Aynı zamanda akademik ve yarı akademik dergileriyle eğitim, kültür ve sanat alanlarında toplumsal katkı sağlanmaktadır.

D Üniversitesi:

- Üniversitenin Çiftçi Okulu ve Bilinçli Çiftçi projesiyle ilçe ve köylerde yedi eğitim konusunda 144 saatlik eğitim sertifikalı olarak 1894 çiftçiye verilmiştir. Aynı zamanda daha geniş kitlelere ulaştırılabilmesi amacıyla yetiştiricilere farklı konularda da eğitim videoları hazırlanmış ve hem bir dijital platformun kuruma ait kanalında hem de yerel televizyon kanalında bant yayını olarak yayımlanmıştır.

E Üniversitesi:

- Kurum, Avrupa Birliği destekli bir proje ile eğitimde ve istihdamda olmayan belli bir yaş aralığındaki gençler için Tohum Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde yoğunlaştırılmış eğitim programı sunmuştur. Bu programda eğitim boyunca (bir yıl) tohum üretimi ve geliştirme, tohum analizleri, tohum yetiştirme ve teknik eğitim konularında uygulamalı eğitim almışlar ve kursiyerler sektör paydaşlarıyla buluşmuştur.

I Üniversitesi:

- Üniversite ve kuruma ait vakıfla iş birliği yaparak 2021 yılından beri devlet korumasındaki çocukların ağız ve diş sağlığını iyileştirmek amacıyla Yuvada Gülen Yüzler Projesini gerçekleştirmektedir.

Bu kapsamda, çocukların diş sağlığı taramaları yapılmakta ve tedavi gereksinimleri belirlenmektedir. Hem ilgili çocuklarda hem de toplumun genelinde ağız ve diş sağlığı konusunda alışkanlık kazandırılması hedeflenmiştir.

J Üniversitesi:

- Kurumun ses kayıt stüdyosu önde gelen teknoloji firmalarından Apple Music ile müzik prodüksiyonu iş birliği yapmıştır. Dolby Atmos formatında 3D ses müzik üretebilecek kapasitede iki önemli stüdyo güncellemesi yapmıştır. Dolby firması kalibrasyon işlemlerini ücretsiz yaparak yüksek lisans öğrencilerinin bu alanda eğitim alması sağlanmıştır.

N Üniversitesi:

- Üniversite ve özel bir bankanın iş birliği ile kurum bünyesinde Yapay Zekâ Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Lise öğrencilerinin yapay zekâ çalışmalarına katılımlarını sağlamak, lisansüstü staj projeleri ile öğrencilerin kampüste öğretim üyeleri ile birebir çalışmasına olanak tanımak gibi faaliyetleri mevcuttur. Aynı zamanda bu merkezde Yapay Zekâ ile ilişkili çok sayıda seminer gerçekleştirilmiştir.

3.1.4. Girişimcilik Faaliyetleri

Üniversitelerde girişimcilik faaliyetleri, akademik bilginin ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürülmesini sağlamak amacıyla çeşitli mekanizmalarla desteklenmelidir. Bu faaliyetler, öğrenci ve akademisyenlerin girişimcilik ekosistemine katılımını teşvik etmeli, aynı zamanda üniversitenin bilgi üretim merkezi olma rolünü güçlendirmelidir. Paydaşların iş fikirlerini geliştirebilecekleri ön kuluçka ve kuluçka merkezleri, prototipleme ve iş modelleri için finansal destek sağlama, mentorluk programları, teknoloji transfer ofisleri, ulusal ve uluslararası proje destekleme fonları örnek gösterilebilir. Bu bağlamda araştırma kapsamındaki üniversitelerin girişimcilik faaliyetlerine yönelik örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

C Üniversitesi:

- T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın desteği ile kurum, Türkiye'deki metal şekillendirme sektörünü uygulamalı araştırmalar ile desteklemek, inovatif, bilgiye dayalı ve enerji tasarrufu sağlayan imalat teknolojilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve yüksek katma değerli parçalar üretmek amacıyla Metal Şekillendirme Mükemmeliyet Merkezi kurmuştur.

N Üniversitesi:

- Kurum bünyesinde yenilikçi teknoloji girişimlerini hızlandırmak ve girişimcilik ekosistemini desteklemek amacıyla 2014 yılında Girişimcilik Araştırma Merkezini kurmuştur. Bu merkez sayesinde girişimciler, fikirlerinden ticari ürüne kadar olan süreçte alt yapı desteği, iş modeli oluşturma, Devlet ve AB hibe ve yatırım fonlarından yararlanma, dijital pazarlama, SEO, CRM, ödeme sistemleri gibi çok çeşitli alanda girişimlere ücretsiz ya da indirimli ulaşabilmektedirler.

S Üniversitesi:

- Üniversite, bir sosyal girişim iş birliği ile Sosyal Fayda Odaklı Staj programını uygulamıştır. Zorunlu ya da gönüllü stajını bir sosyal girişimde yapmayı tercih eden öğrencileriyle sosyal girişimleri, sosyal girişimlerin ihtiyaçlarına ve öğrencinin yetkinliklerine bağlı olarak bir araya getirmeye hedefleyen bir eşleştirme programıdır. Bu programla 40 sosyal girişim 72 öğrenciyle eşleşmiştir.

3.1.5. Fikri Mülkiyet, Patent, Lisans Çalışmaları

Üniversitelerde akademisyenler ve öğrenciler tarafından geliştirilen buluşlar, tasarımlar, yazılımlar ve bilimsel çalışmaların korunması ve ticarileştirilmesi süreçleri bu kapsamda ele alınabilir. Bu doğrultuda araştırma kapsamındaki üniversitelerin fikri mülkiyet, patent ve lisans çalışmalarına yönelik örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

A Üniversitesi:

- Cumhuriyetin 100. yılına özel Dergipark'ta yayımlanan kalıcı bir eser olarak özel sayı çıkartılmıştır. Bu özel sayıda Cumhuriyete giden süreç, Cumhuriyetin bir asırlık birikimi bilimsel verilerle ortaya konmuş ve değerlendirilmiştir.

B Üniversitesi:

- Kurum, iklim değişikliğine uyum sağlamak amacıyla elektrik enerjisi ihtiyacının büyük bir kısmını güneşten karşılamak için belirlediği bir ilçede 30 megawatt kurulu güce sahip Güneş Enerji Santral projesi gerçekleştirecektir. Böylece yıllık elektrik tüketiminin %70'ini bu santralden sağlayacaktır. Bu proje üniversiteler bazında ülkemizde ilk olma özelliğine sahiptir.

D Üniversitesi:

- Kurum, üniversite öğrencilerinin toplumsal katkı süreçlerine katılımını sağlamak amacıyla ödüllü Üniversite Öğrencileri Toplumsal Katkı Proje

Yarışması (TOKFEST) çalışmalarına başlamıştır. Türkiye’de bulunan üniversitelerden ilgili öğrenciler bu yarışmaya başvurabileceklerdir. Proje kapsamında yoksulluk ve açlık sorunlarından erişilebilir ve temiz enerjiye, sorumlu üretim ve tüketim konularından barış, adalet ve güçlü kurumlar başlıklarına kadar geniş bir perspektif sunulması planlanmaktadır.

E Üniversitesi:

- Kurumun Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde Görme Engelli Kadınlar için gebelik dönemine ilişkin bilgilendirmeler için sesli materyal üretilmiştir. Bu sayede gebelik döneminde yaşanan problemler, gebelik bakımı ve gebelikte yapılması gerekenlere ilişkin konularda en sık sorulan sorulara sesli yanıt sistemi oluşturulmuştur.

G Üniversitesi:

- Üniversitenin Fotonik Uygulama ve Araştırma Merkezinde ülkemizin ilk uzay kalifiye milli ve yerli güneş hücresi deneysel yük olarak KILIÇSAT uydusuna takılmış ve yörüngeye yerleştirilmiştir.

Ğ Üniversitesi:

- Üniversitenin İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı’ndaki bir öğretim üyesi ile başka bir firmadan destek alınarak tasarlanan ve uluslararası ödüle layık görülen “Atıklardan Taşınabilir Bina” tasarımı mevcuttur ve bu bina üniversitenin destek hizmetleri binası olarak kullanılmaktadır. Binada kullanılan atıklar inşaat molozlarından elde edilmiş olup taşınabilir yapıdadır. Hem dünyada hem de Türkiye’de ilk olma özelliği belirtilmiştir.

H Üniversitesi:

- Teknoloji Transfer Ofisi, kurumun akademik birimleri ve UYGAR’ları ile birlikte yürütülen çalışmalar kapsamında üniversite-sanayi iş birliği projeleri çıktı olarak 11 ticari ürüne dönüştürülmüştür. ASELSAN, METEKSAN, TÜBİTAK, ARÇELİK gibi birçok firmayla çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

J Üniversitesi:

- Kurum, toplumsal alana katkı sağlayacak Petrol ile Kirlenmiş Toprakların Biyolojik Olarak İyileştirilmesine Olanak Sağlayan Ekonomik bir yöntem geliştirmiştir.

M Üniversitesi:

- Üniversitenin Geleneksel Türk Sanatları Bölümü akademisyenleri Üniversitenin bulunduğu ile özgü El Örgüsü Çorapları ve Patikleri kitabı ile Türk Kilimleri-Kilim, Cicim, Zili, Palas isimli eserleri toplumun hizmetine sunarak kültürel ve sanatsal değerleri koruma, yaşatma ve gelecek nesillere aktarma hedeflerine ulaştıkları görülmüştür.

3.1.6. Fiziki Alanların Yönetimi

Üniversitelerde fiziki alan yönetimi, akademik başarıyı ve sosyal gelişimi destekleyecek şekilde planlanmalıdır. Laboratuvarlar, spor salonları, konferans salonları, kütüphaneler, yeşil alanlar ve diğer alanların verimli, erişilebilir ve sürdürülebilir olması önemlidir. Bu doğrultuda araştırma kapsamındaki üniversitelerin fiziki alanlarının yönetimine yönelik örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

B Üniversitesi:

- Kurumun Ziraat Fakültesi 31 çeşit sağlıklı gıda ve 60 çeşit süs bitkisi üreterek piyasanın altında bir fiyata il halkına sunmaktadır.
- Üniversitenin Tıp Fakültesi Hastanesinde özel bir robotik cerrahi sistemle açık yara oluşturmada operasyon yapılabilmekte ve robotik kollar ile dar alanlarda başarılı ameliyatlar gerçekleştirilebilmektedir. Gerekğinde başka bir merkezde bulunan hekim uzaktan hastaya operasyon yapabilmektedir.

Ç Üniversitesi:

- Üniversite topluma katkı sağlayacak stratejik yeni merkezler kurmuştur. Tarım ve Gıda konularında inovatif çalışmalar yürütmek amacıyla mevcut merkezini Tarım ve Gıda İnovasyon Merkezine dönüştürmüştür. Aynı zamanda kampüs içinde ve dışında satranç kültürünü geliştirmeye katkıda bulunmak ve ilgili kurumlarla iş birliği yaparak ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel çalışma, organizasyon, proje gibi çalışmalar yürütmek amacıyla Satranç Oyunları Eğitim Merkezini kurmuştur.

D Üniversitesi:

- Yetiştiricileri bilinçlendirerek yüksek standartlarda nitelikli ve verimli hayvan yetiştiriciliği yapılmasını sağlayan ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlayan Süt Sığırcılığına yönelik belgelendirme programı ve küçükbaş sürü belgelendirme programı kurumun ilgili merkezi

tarafından yapılmaktadır. Bu programlar Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından onaylanmış, kurum hayvancılık alanında Türkiye’de ilk akredite edilebilir program sahibi üniversitesi olmuştur.

F Üniversitesi:

- Kurumun sahip olduğu uygulama oteli ve konukevlerinde konaklama hizmeti kamuya açık bir şekilde yürütülmektedir. Turizm fakültesine bağlı olarak işletilen uygulama alanlarında 2023 yılında 10 binden fazla kişiye konaklama hizmeti verilmiştir. Aynı zamanda 6 Şubat depremlerinden etkilenen yaklaşık 600 kişi üniversitenin lojmanlarında, uygulama otelinde ve konukevlerinde misafir edilmiştir.
- Üniversitede yer alan “Anne Evi” yeni doğan ve çocuk hastaların, şehir dışından gelen refakatçi annelerin çocuklarına yakın olması ve aynı zamanda barınma, yemek gibi günlük ihtiyaçlarını ücretsiz bir şekilde karşılaması için hizmet vermektedir.

3.1.7. Yaşam Boyu Öğrenme Faaliyetleri

Yaşam boyu öğrenme, bireylerin hayatlarının her aşamasında bilgi ve becerilerini geliştirmeye devam etmelerini sağlayan bir eğitim anlayışıdır. Üniversiteler, bu süreçte önemli bir rol oynayarak hem öğrencilerine hem de toplumun farklı kesimlerine yönelik çeşitli eğitim programları sunmaktadır. Sürekli Eğitim Merkezleri, Açık ve Uzaktan Eğitim Programları, Sertifika ve Mikro Yeterlilik Programları, Mezunlara Yönelik Eğitimler, Halk Eğitim Programları, Girişimcilik ve İnovasyona Yönelik Eğitimler, Uluslararası İş Birlikleri ve Değişim Programları, Konferanslar, Paneller, Sergiler, Atölyeler ve daha pek çok etkinlik bu kapsamda değerlendirilebilir. Araştırma kapsamındaki üniversitelerin yaşam boyu öğrenme faaliyetlerine yönelik örneklere aşağıda yer verilmiştir.

A Üniversitesi:

- Kurumun farklı birimleri “çocuk ihmali ve istismarı, bağımlılık ve ergen bireylerle iletişim, yöneticilere yönelik etkin yönetim ve takım ruhu, liderlik, uyuşturucu madde kullanımı” konularında konferanslar, Türk-İslam bilim insanlarının hayatlarına yönelik söyleşiler ve çalıştaylar düzenlemiştir.

B Üniversitesi:

- Tıp fakültesi; dijital göz yorgunluğu, Alzheimer, kolon kanseri, Parkinson hastalığı konularında farkındalık çalışmaları, hemşirelik fakültesi; özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık oluşturma,

kampüste yaşayan sokak hayvanlarının sağlık ve bakım ihtiyaçlarının belirlenmesine ve bakımlarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Sağlık bilimleri fakültesi mezunları için fidan dikim ve hatıra ormanı oluşturma faaliyeti gerçekleştirerek “Yeşil Diploma” vermiştir.

C Üniversitesi:

- Kurum, bulunduğu ildeki lise öğrencilerine kampüsün kapılarını açarak sınav tecrübesi kazanmaları amacıyla amfileri kullanıma sunmuştur. Ayrıca “Etkili Ders Çalışma Yöntemleri ile Akran Zorbalığı” konularında seminer düzenlemiştir.

F Üniversitesi:

- Kurum, insan sağlığının, doğal zenginliklerin korunması ve geliştirilmesi ile birlikte bunları tehdit edecek zararlıların önlenmesi ve toplumda çevre bilincinin oluşturulması amacıyla kurulan Çevre Sorunları ve Temiz Üretim Araştırma ve Uygulama Merkez tarafından su, sıfır atık, karbon ayak izi gibi çevresel konularda çeşitli seminer ve söyleşiler düzenlenmiştir.

G Üniversitesi:

- Üniversite, Yapay Zekâ Üniversitesi olma amacı taşımaktadır. Bu amaca yönelik olarak da ilgili araştırma merkezinde Yapay Zekâ – Üretken Yapay Zekâ konulu konferans gerçekleştirilmiştir. Bu konferansa alanında uzman 22 bilim insanı sunum yapmış 500’den fazla kişi katılmıştır.

H Üniversitesi:

- İşletme Fakültesi, Turquality kapsamında Yönetici Geliştirme Programı, dünya markası oluşturmayı hedefleyen devlet destekli bir marka oluşturma projesidir. Bu program sayesinde katılımcı şirketlerin yöneticilerine küresel pazarlama stratejileri ve çağdaş yönetim uygulamaları konusunda eğitimler verilmiştir. 22 hafta boyunca ve 308 saatlik yüz yüze dersler alındıktan sonra program sonunda katılımcılara sertifika verilmiştir. Programa 53 farklı şirketten 306 kişi katılmıştır.

I Üniversitesi:

- Özel gereksinimli öğrencilerin bir öğretim yılı boyunca haftada bir gün belirlenen derslere katılımları sağlanarak lisans ve önlisans düzeyindeki öğrencilerle eşleştirilmiştir. Haftada 1 Gün Üniversiteli Projesi’ne on öğrenci katılmış, e-spor ekonomisi, resim, oyunla iletişim, ritim ve

dans, alternatif spor aktiviteleri yöneticiliği ve otelcilik gibi dersler almışlardır.

K Üniversitesi:

- Hukuk Fakültesi bünyesinde Hukuk Klinikleri Programı öğrencileri bir Anadolu Lisesinin öğrencilerine Tüketici Hukuku ve Bilişim Hukuku olmak üzere iki modülde klinik eğitim, tüketici hakları, bilişim hakları ve bilişim suçları konularında bilgilendirme etkinliği gerçekleştirmiştir. Böylece hem öğrencilerin öğrendiklerini uygulama hem de toplumsal farkındalık oluşturma hedeflenmiştir.
- Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri programı tarafından özel astronomik olaylara yönelik etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikler; güneş tutulması, Venüs geçişi gibi astronomik olayların olduğu zamanlarda halka açık olarak Gözlem Geceleri yapılmaktadır. Ayrıca ilgili araştırma merkezi tarafından daha önce belirlenen bir günde astronomi konusunda sunum verilmekte, planetarium gösterimi ve astronomi koleksiyonu gezisi ile birlikte gece gözlemi yapılmaktadır.

P Üniversitesi:

- Yöneticilere verilen eğitimde teorik ve uygulamalı bilginin, çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde bölgesel değerlerle birleştirilerek uygulanması esasına dayalı Yönetici Geliştirme Birimi bulunmaktadır. Bu birim, strateji, liderlik, yenilikçilik, değişim, satış ve pazarlama, dijital dönüşüm, veri analitiği ve insan kaynakları gibi yönetim konularına odaklanmıştır. Bu program ulusal ve uluslararası bilim insanları, yöneticiler, uzmanlar ve ilgili kuruluşlarla birlikte Üniversiteye özel olarak tasarlanmıştır ve bu model ile Türkiye'deki ilk kurumdur. Burada tasarlanan eğitimler iş dünyasından her kademede çalışan bireye katkı sağlamak üzere hazırlanmakta ve çevrimiçi ya da hibrit seçenekleri bulunmaktadır.

R Üniversitesi:

- Kurum tarafından paydaşlara problem çözme becerileri, sosyal yardım algısı ve yoksullukla mücadele, öfke kontrolü, psikolojik sağlamlık ve madde bağımlılığı eğitimleri verilmiştir. Bunun yanında üniversitenin sürdürülebilirlik gelecek buluşmaları kapsamında; sürdürülebilir enerji ve iklim değişikliği, sanayide sürdürülebilirlik yaklaşımları, coğrafi bilgi sistemleri gibi etkinlikler de düzenlenmiştir.

3.2. Tam Akredite Olan Üniversitelerin Toplumsal Katkı Süreçlerindeki Kaynakları ve Süreçlerin İzlenmesi

Toplumsal katkı süreçlerinin değerlendirilmesi, kurumun kalite güvence sisteminde kritik bir bileşen olarak yer almalıdır. Bu süreçlerin ele alınması sırasında, kurumun toplumsal katkıya yönelik politika, strateji ve hedeflerinin açıkça tanımlanmış olması ve bu hedeflerin nasıl hayata geçirileceğine dair net bir yol haritasının oluşturulması büyük önem taşır. Planlanan toplumsal katkı uygulamaları titizlikle izlenmeli; bu faaliyetlerin topluma sağladığı faydalar hem niteliksel hem de niceliksel açıdan detaylı bir şekilde analiz edilmelidir. Elde edilen çıktılar gözden geçirilmeli ve ihtiyaç duyulan iyileştirmelerin hayata geçirildiği dinamik bir süreç benimsenmelidir (Büyükgebiz, 2025). Araştırma kapsamındaki üniversiteler incelendiğinde önceden belirlenen politikalar, stratejik amaç ve hedefler doğrultusunda bu süreçleri gerçekleştirdikleri görülmüştür. Süreçlerin izlenmesi de sistematik bir şekilde yürütülmeye çalışılmaktadır.

3.2.1. Kaynaklar

Üniversiteler toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürürken genellikle insan kaynağı, fiziki ve mali kaynaklardan yararlanmaktadır. Bunun için uygun nitelikte ve yeter sayıda fiziki, teknik ve finansal kaynaklara sahip olmak ve bu kaynakları en verimli şekilde kullanmak elzemdir. Üniversiteler incelendiğinde kaynakların genellikle araştırma merkezleri, laboratuvarlar, spor alanları (futbol, basketbol sahaları, tenis kortları, yüzme havuzları, antrenman salonları vb.), kültür merkezleri, konferans salonları, hastane ya da klinik gibi alanlardan oluştuğu görülmüştür. Araştırma merkezleri, sürdürülebilirlik ofisleri, direktörlük vb. üniversitelerde toplumsal katkı kaynağı olarak belirtilen unsurlardır. Bunlarla birlikte araştırma kapsamındaki diğer üniversitelerden farklı olarak *J Üniversitesi*nde, Araştırma Dekanlığı (ARDEK) kurulmuştur. Bu dekanlık yeni araştırma politikalarını takip etmek, duyurmak ve kurum içi ve dışı uygulama araştırma merkezlerinin, laboratuvarların, enstitülerin kapsamını, gelişmelerini, araştırma yönünü ve kaynaklarının verimli kullanılmasını desteklemekle yükümlüdür. Mali kaynak konusunda ise bazı üniversiteler toplumsal katkı faaliyetleri için ayrı bütçe oluşturma ve bu bütçeyi sadece sosyal sorumluluk projeleri için harcama kararı almıştır (ör.: A üniversitesi). Vakıf üniversiteleri, özel burs programlarına ve eğitim desteklerine sağladıkları maddi kaynakların büyük bir kısmını bağışçıların destekleriyle sağlamaktadır.

Yükseköğretim kurumları çok çeşitli alanlarda toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürdüğü için eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme

uygulama alanları olarak karşımıza çıkmakta akademik ve idari personeller doğrudan bu faaliyetlere dahil olmaktadır. Bunun yanında üniversitelerin iç ve dış paydaşlarını oluşturan öğrenciler ve mezunlar da süreçlerde yer alarak bu faaliyetlerin önemi öğrenciye de kazandırılmaya çalışılmaktadır.

3.2.2. Tam Akredite Olan Üniversitelerin Toplumsal Katkı Süreçlerinin İzlenmesi

Araştırma kapsamındaki yükseköğretim kurumlarının toplumsal katkı faaliyetlerini genellikle ilgili birimleri tarafından Stratejik Plan izlem ve değerlendirmeleri ile faaliyet raporları, memnuniyet anketleri, üniversitelere iletilen istek, öneri ve teşekkür gibi bildirimler kullanılarak izlediği ve değerlendirdiği görülmüştür. Kalite komisyonu/Kalite Koordinatörlüğü/Toplumsal Katkı Süreci İzleme Kurulu/Toplumsal Katkı Koordinatörlüğü gibi organizasyon yapıları gelen geri bildirimleri değerlendirerek üst yönetime sunmakta ve gerekli düzeltici önleyici faaliyetler yürütülmektedir. Kurumların akademik, idari birimleri ile uygulama araştırma merkezleri toplumsal katkı faaliyetlerini genellikle yılın ilk altı ayında ya da yılda iki kere izlediği ve değerlendirdiği görülmüştür. İzleme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin görüş ve öneriler birim danışma kurulları ve paydaş değerlendirme toplantılarında da ele alındığı görülmüştür.

4. Sonuç

Üniversiteler bulunduğu bölgeye ve şehirlere sosyal, kültürel ve ekonomik katkılar yönünden önemli bir itici güç sağlamakta ve bilgi üretici konumunda yer almaktadır. Küreselleşmeyle birlikte üniversitelerin değişen rolleri bölgesel kalkınma için oldukça önemli hale gelmiştir (Sungur, 2015). Yükseköğretimde kalite süreçleri de üniversitelerin sadece akademik başarılarını değil aynı zamanda yerel ve bölgesel katkılarının da artmasına olanak tanıyan mekanizmalardır. Bu süreçler eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve liderlik gibi alanlarda standartların yükseltilmesini, üniversitelerin daha etkin ve sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır.

Bu çalışmanın ana amacı tam akreditasyona sahip araştırma kapsamındaki üniversitelerin toplumsal katkı faaliyetlerine yönelik uygulamalarından örnekler sunarak hem literatüre hem de yükseköğretimde kalite süreçlerine katkı sunmaktır. Toplumsal katkı faaliyetler, sosyal sorumluluk, bilgi ve teknoloji transferi, girişimcilik, fikri mülkiyet ve patentler, yaşam boyu öğrenme ve üniversitelerin fiziki alanlarının topluma hizmet hususunda değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalar yönünden önemli bulgular ortaya konulmuştur. Öncelikle üniversitelerin toplumsal katkı süreçlerini daha

sistematik, sürdürülebilir ve etkin yönetebilmek amacıyla politikalarını, yönergelerini, stratejik planlarındaki amaç ve hedeflerini belirledikleri gözlenmiştir. Topluma hizmet faaliyetleri için gerek finansal gerekse fiziki kaynaklarını, insan gücünü verimli kullanmaya yönelik çalışmaların yürütüldüğü görülmüştür. Organizasyonel yapılarını toplumsal katkı süreçlerinin iyileştirilmesi, sürdürülmesi, izlenmesi ve değerlendirmesi mümkün olacak şekilde geliştirmeye çalışılmaktadır. Toplumsal katkı faaliyetlerine yönelik uygulama örneklerinin daha çok sosyal sorumluluk projeleriyle sağlandığı gözlenmiştir. Yaşam boyu öğrenme faaliyetleri ile bilgi ve teknoloji transferi konuları üniversitelerin sıklıkla üzerinde çalıştıkları unsurlar arasındadır. Üniversitelerin sahip olduğu konferans salonları, spor alanları, laboratuvarlar, araştırma merkezleri gibi fiziki alanların topluma hizmet çalışmaları için sunulduğu net bir şekilde görülmektedir. Bununla birlikte girişimcilik ve fikri mülkiyet, patent gibi konularda da üniversitelerin daha fazla toplumun ihtiyaçlarına cevap veren projeler üretmesi gerektiği gözlenmiştir.

Kaynaklar

- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: Teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 64-84.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Aziz, A. (2015). Sosyal bilimlerde araştırma ve yöntem teknikleri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Büyükgebiz, I. (2025). Üniversitelerde iç paydaş öğrencilerinin toplumsal katkı uygulamaları. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 6(1), 54-83.
- Godonoga, A. and Sporn, B. (2022). The conceptualisation of socially responsible universities in higher education research: A systematic literature review. *Studies in Higher Education*, 48(3), 445–459. <https://doi.org/10.1080/03075079.2022.2145462>
- Güngör Tanç, Ş., Tanç, A., Çardak, D., Yağlı, İ. (2022). Türkiye'deki üniversitelerin sürdürülebilirlik çalışmalarının incelenmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 22(66), 83-100. <https://doi.org/10.55322/mdbakis.1063261>
- Kahraman, Leyla, Öktem, M. Kemal. (2002). Üniversite-Belediye iş birliğine doğru: Kent belediyelerinin üniversite gençliği ve öğretim elemanlarına yönelik hizmetleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11(1) s.73-108.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Marmolejo, F. and Puukka, J. (2006). Supporting the contribution of higher education to regional development: Lessons learned from an OECD review of 14 regions throughout 12 countries. Online Submission.
- Örs, F. (2003). Meslek yüksekokullarının toplumsal işlevi bir meslek yüksekokulunun kurumsal imaj araştırması. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 1-16.
- Saylan, Türkan. (1990). Bir sağlık bilimci gözüyle üniversite ve toplum. *Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözümler*, Cem Yayınevi, İstanbul, s.31-36.
- UNDP (United Nations Development Programme). (2025). What are the sustainable development goals? Erişim Tarihi: 21.02.2025 <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
- Üskül, Zafer. (1990). Taşra üniversitelerinin kültürel etkinlikleri ve eskişehir anadolu üniversitesi örneği. *Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözümler*, Cem Yayınevi, İstanbul, s. 289-294.
- Yıldırım, A. and Simsek, H. (1999). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11 baskı) 1999-2018.

Yükseköğretim Kalite Kurulu Alt Ölçütler Rehberi. (2020). <https://www.yokak.gov.tr/documents/national-doc/Ek7AltOlcutlerRehberi.pdf#page=56.08> Erişim tarihi: 24.02.2025

Yükseköğretim Kalite Kurulu Kurumsal Akreditasyon Karar ve Raporları. (2020-2023). <https://old.yokak.gov.tr/raporlar/akredite-olan-kurumlar?-termYear=2019> Erişim Tarihi: 24.02.2025

